TE-palvelut
tjänster | services

LAUSUNTO 16.10.2017
Uudenmaan työ- ja elinkeinotoimisto

Eduskunnan työ- ja elinkeinojaosto

Työ- ja elinkeinojaosto keskiviikko 18.10.2017 klo 09:00 / HE 106/2017 vp / Asiantuntijapyyntö

Asia: HE 106/2017 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2018
https://www.eduskunta.fi/valtiopaivaasiakirjat/HE+106/2017

Teema: Pl 32 / Kotouttaminen

- **kotouttaminen vuoden 2018 talousarvioehdotuksessa; määrärahamuutokset ja uudet toimet sekä arvio näiden vaikutuksista**

Henkilöstöresurssien turvaaminen laadukkaan ja tuloksellisen asiakasohjauksen varmistamiseksi on ensiarvoisen tärkeää.

Jokaiselle maahan muuttavalle pyritään tarjoamaan yksilöllisiin tarpeisiin vastaava tarkoituksenmukainen alkupalvelukokonaisuus, joka käynnistää kotoutumisprosessin viiveettä. Toimivat ja tehokkaat maahantulon alkuvaiheeseen sijoittuvat palvelut ja pitkäjänteinen ohjaus edellyttävät riittävää henkilöstöresursointia.

Kotoutumiskoulutuksia on kehitetty viimeisten vuosien aikana modulaarisemmiksi ja yksilöllisempiä polkuja tukeviksi. Tämä on johtanut siihen, että sekä koulutusten hallinnointiin ja niiden organisointiin liittyvä työ on kasvanut merkittävästi ja vaatii aiempaa enemmän henkilöstöresursointia. Niin ikään nivelvaiheyhteistyö hallinnollisine päätöksineen (omaehtoisen koulutuksen ratkaisut, työkokeilusopimukset, palkkatukipäätöksen, muiden palveluiden hallinnollinen työ) on lisääntynyt huomattavasti.

Kotoutumiskoulutuksen määrärahojen turvaaminen nykytasolla on hyvin käynnistyneiden kotoutumispolkujen jatkumiseksi tärkeää. Asiakasrajapinnassa resurssien varmistaminen näkyy lyhyinä odotusaikoina. Asiakkaat pääsevät nopeasti palveluihin eikä kotoutumisaika kulu passiiviseen odottamiseen.

Uudenmaan alueen muuttovoittoisuus pitäisi myös huomioida valtakunnallisessa määrärahajaossa.

- **arvio kotouttamisen tuloksellisuudesta sekä keskeisistä kipupisteistä ja kehittämishaasteista**

Tehokkaiden alkupalvelujen ja riittävän kotoutumiskoulutustarjonnan voimin on kototutumispolut saatu aiempaa nopeammin alulle ja kotoutujat työllistämistä edistävien palveluiden piiriin.

UUDENMAAN TYÖ- JA ELINKEINOTOIMISTO I NYLANDS ARBETS- OCH NÄRINGSBYRÅ
PL 1003, 00521 Helsinki I PB 1003, 00521 Helsingfors

Puh (vaihde) 0295 040 000
Tfn (växel) 0295 040 000

www.te-palvelut.fi/u
www.te-tjanster.fi/nyland

Kansainvälisen suojelun ja perheenyhdistämisen perusteella oleskeluluvan saaneiden joukossa on paljon luku- ja kirjoitustaidottomia tai hyvin pirstaleisen koulutustaustan omaavia ihmisiä. He ovat sodan traumatisoimia ja kärsivät niin fyysisistä kuin psyykkisistäkin terveysongelmista. Heidän työllistymiseensä on pitkä matka ja vaatii eri viranomais- ja kouluttajatahoilta tiivistä yhteistyötä sekä pitkäjänteistä ja asiantuntevaa ohjausta. Tämä on syytä ottaa huomioon kotouttamistyön tehokkuutta tai tuloksellisuutta arvioitaessa.

Sosiaali- ja terveyspalveluita tulisi vahvistaa kotoutumisprosessia tukeviksi. Asiakkaiden erilaiset terveydentilaan ja elämänhallintaan liittyvät haasteet ovat korostuneet viime aikoina. Asiakkailla ei ole kykyä tai voimavaroja TE-hallinnon kokopäiväisiin palveluihin ja työttömyysetuuden edellyttämiin aktiivitoimiin. Näiden asiakkaiden palveluiden vahvistaminen kuntapuolella on tärkeää, jotta asiakkaat saavat heille paremmin soveltuvia palveluja, välttyvät pettymyksiltä ja kotoutumiskoulutusten keskeyttämisiltä.

Kotoutumiskoulutusta on viime vuosina kehitetty suotuisaan suuntaan, jossa ammatillisuus ja työelämälähtöisyys ovat entistä vahvemmin läsnä. Myös omaehtoisella VOS-rahoitteisella puolella oppilaitokset ovat panostaneet vahvasti S2-tukeen ammatillisten opintojen ohessa ja mahdollistaneet sen myötä asiakkaiden sisäänoton tutkintotavoitteiseen koulutukseen entistä alhaisemmalla kielitaidolla.

Kotoutumisen kenttä näyttäytyy usein pirstaleisena ja etenkin isoilla alueilla sen kokonaisvaltainen hallinta on haasteellista. Kehittämistyön hankerahoitteisuus on aiheuttanut sen, että kehitetään ja tuotetaan osittain päällekkäisiä palveluja ja tämä aiheuttaa haasteita asiakashankinnassa ja -ohjauksessa. TE-toimiston ohjaustyötä tekevillä asiantuntijoilla ei ole realistisia mahdollisuuksia pysyä ajan tasalla kaikesta tarjonnasta, jota eri tahot toteuttavat. Asiakkaiden ohjaukseen osallistuvat lisäksi monet tahot (kunta, TE-toimisto, järjestöt, oppilaitokset, perheryhmäkodit, hankkeet), jolloin pahimmillaan asiakasta ohjataan moneen eri suuntaan ja vastuu ei ole kenelläkään. TE-toimistolla on vastuu työttömien työnhakijoiden kotoutumisesta ja kotoutumissuunnitelmien toimeenpanosta, jolloin myös ohjausvastuu pitäisi pysyä TE-toimistolla.

- miten kotouttaminen on onnistunut maahanmuuttajien työllistämisessä (tilastot ja tutkimustulokset), ongelmakohdat ja kehittämishaasteet

Uudenmaan TE-toimisto on ollut aktiivisesti mukana TEM:n hankkimassa uudenlaisessa yksityisellä pääomalla toteutettavassa SIB-mallissa (Social Impact Bond). Mallin tavoitteena on kokeilla uusia työllistämis- ja koulutusmalleja, joilla nopeutetaan maahanmuuttajien työllistymistä sekä mahdollistetaan koulutuksen ja työnteon yhdistäminen joustavalla tavalla. SIB-palvelun kautta on työllistetty ns. suorittaviin töihin.

Koulutetut ja nopeasti kielitaidon saavuttaneet kotoutujat ovat työllistyneet heikomman koulutustaustan omaavia kotoutujia paremmin.

Yhtenä kotouttamisen uutena haasteena ovat kielteiset oleskelulupien jatkopäätökset, jotka ovat lisääntyneet tuntuvasti. Kielteinen oleskelulupapäätös vie pohjan kaikelta siltä kotouttamistyöltä joka asiakkaan eteen on jo tehty. Kielteisestä oleskeluluvan

jatkopäätöksestä seuraa vuosia kestävä valitusprosessi, jonka aikana asiakkaat eivät yleensä kykene juuri keskittymään kieli- tai muihin opintoihin vaan etsivät myönteisen oleskeluluvan toivossa työtä ja ovat koko ajan työttöminä kotoutujina ja työnhakijoina TE-toimistossa.

- kotouttamisprosessin pituus ja siihen liittyvät ongelmat ja kehittämishaasteet

Kotoutumisvaiheessa olevan maahanmuuttajan työmarkkinavalmiuksien saavuttaminen edellyttää häneltä joustavuutta, sopeutumista sekä sitoutumista. Kotoutuja joutuu ratkomaan taloudelliseen tilanteeseen, asumiseen, kulkemiseen sekä perhe-elämän yhteensovittamiseen liittyviä ongelmia.

Usein henkilökohtaiset syyt (vanhempainvapaat, terveydelliset ongelmat, oppimisvaikeudet yms.) hankaloittavat kotoutumisajan tehokkaan hyödyntämisen eivätkä kotoutujat saavuta tarvittavaa kielitaitoa tai työmarkkinavalmiuksia kotoutumisajan puitteissa. Lisäksi joissain tapauksissa asiakkaiden palveluun sitoutumista ohjaa suurimman taloudellisen edun tavoittelu eikä tosiasiallinen palvelutarve.

Kotoutumisajan päätyttyä puutteellinen kielitaito rajaa mahdollisuuksia mm. ammatilliseen koulutukseen pääsemistä sekä työllistymistä.

Tyypillinen ongelma on, että hyvästä koulutus- ja palvelutarjonnasta huolimatta asiakkaat tekevät toisinaan sellaisia omia valintoja, jotka eivät TE-toimiston näkökulmasta tue työllistymistä. Esimerkiksi tilanteissa, joissa kotoutumiskoulutuksen yksi moduuli pidetäänkin asiakkaan kotipaikkakunnan ulkopuolella ja asiakkaalla ei henkilökohtaisista syistä johtuen ole valmiutta matkustaa kotikuntansa ulkopuolelle. Nämä henkilökohtaiset syyt eivät viranomaismielessä ole aina hyväksyttäviä.